

**การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถ
ในการรำกลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน
สำหรับสมาชิกศูนย์การศึกษาคริสตจักรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ***
**The Development of a Training Curriculum to Enhance
Applied Lam Klon Performance Competency Based on
Isan Mor Lam Culture for Members of the
Northeastern Christian Education Center**

สุนทร ฝ้ายที และไชยวัฒน์ ชุ่มนาเสียว
Soonthon Faytee and Chaivat Chumnasiao
มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ, ประเทศไทย
Northeastern University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: 6585210001@neu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและความต้องการใช้กลอนลำนั้สการในกิจกรรมการรับใช้พระเจ้า 2) พัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการรำกลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน และ 3) ศึกษาผลการใช้หลักสูตรฝึกอบรมดังกล่าว โดยพิจารณาความสามารถ 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการฟังเสียงแคน ด้านการขับร้องลำกลอนประยุกต์ ด้านการพ่อนรำ และด้านการแต่งกายรวมทั้งความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม การวิจัยดำเนินการเป็น 3 ระยะ ได้แก่ การศึกษาปัญหาและความต้องการ การพัฒนาหลักสูตร และการทดลองใช้หลักสูตร กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาปัญหาและความต้องการ ได้แก่ สมาชิกศูนย์การศึกษาคริสตจักรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 5 จังหวัด จำนวน 65 คน ได้มาโดยการสุ่มอย่างง่ายจากประชากร 259 คน กลุ่มเป้าหมายในการทดลองใช้หลักสูตร ได้แก่ สมาชิกศูนย์การศึกษาคริสตจักรขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 25 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามปัญหาและความต้องการ หลักสูตรฝึกอบรม แบบฝึกทักษะ แบบวัดความสามารถ 4 ด้าน และแบบประเมินความพึงพอใจ สถิติที่ใช้ในการ

*ได้รับบทความ: 9 พฤษภาคม 2568; แก้ไขบทความ: 16 มีนาคม 2569; ตอรับตีพิมพ์: 27 มีนาคม 2569
Received: May 9, 2025; Revised: March 16, 2026; Accepted: March 27, 2026

วิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การใช้กลอนลำในกิจกรรมการรับใช้พระเจ้าอยู่ในระดับน้อย โดยด้านการฟังเสียงแคนเป็นปัญหามากที่สุด ขณะที่ความต้องการใช้กลอนลำอยู่ในระดับมาก โดยด้านการขับร้องลำกลอนประยุกต์มีความต้องการมากที่สุด
2. หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ หลักการและเหตุผล จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ กิจกรรมการฝึกอบรม และการวัดและประเมินผล
3. หลังการใช้หลักสูตร ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก มีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียประเมินหลักสูตรอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: หลักสูตรฝึกอบรม; ลำกลอนประยุกต์; วัฒนธรรมหมอลำอีสาน; ศูนย์การศึกษาคริสตจักรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

Abstract

The objectives of this research were to: 1) investigate the problems and needs concerning the use of worship-oriented Lam Klon in Christian ministry activities; 2) develop a training curriculum to enhance applied Lam Klon performance competency based on Isan Mor Lam culture; and 3) examine the results of implementing the developed curriculum. The outcomes were assessed in four competency domains: Khaen listening, applied Lam Klon singing, dance performance, and costume presentation, together with trainees' satisfaction. The study was conducted in three phases: needs assessment, curriculum development, and curriculum implementation. The sample for the needs assessment consisted of 65 members of the Northeastern Christian Education Center from five provinces, selected by simple random sampling from a population of 259. The target group for curriculum implementation consisted of 25 members of the Khon Kaen Christian Education Center, selected by purposive sampling. Research instruments included a problems and needs questionnaire, the training curriculum, skill practice exercises, four competency assessment forms, and a satisfaction questionnaire. Data were analyzed using mean, standard deviation, and percentage.

The findings indicated that:

1. The use of Lam Klon in Christian ministry activities was at a low level, with Khaen listening identified as the greatest problem, whereas the need for using Lam Klon was at a high level, with applied Lam Klon singing ranked as the highest need.
2. The developed curriculum consisted of five components: rationale, objectives, content, training activities, and evaluation
3. After implementation, trainees demonstrated high levels of competency in all four domains, reported a high level of satisfaction, and stakeholders evaluated the curriculum at the highest level.

Keywords: training curriculum; applied Lam Klon; Isan Mor Lam culture; Northeastern Christian Education Center

1. บทนำ

หมอลำเป็นศิลปะการแสดงพื้นบ้านอีสานที่มีคุณค่าทั้งในมิติของความบันเทิง ความรู้ และการสื่อสารทางวัฒนธรรม เพราะนอกจากจะทำหน้าที่สร้างความเพลิดเพลินแก่ผู้ชมแล้ว ยังเป็นสื่อถ่ายทอดวิถีชีวิต คติความเชื่อ และแบบแผนการดำเนินชีวิตของคนในสังคมอีสานอีกด้วย จึงนับได้ว่าหมอลำเป็นมรดกทางวัฒนธรรมที่สืบทอดมาอย่างยาวนานและมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตของประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนืออย่างแนบแน่น (มัชรินทร์ ล้ำจุมจัง, 2564)

การอนุรักษ์และฟื้นฟูวัฒนธรรมท้องถิ่น หมอลำมิได้มีคุณค่าเฉพาะในฐานะการแสดงพื้นบ้านเท่านั้น หากยังเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัยได้อย่างมีความหมาย ทั้งนี้ หลักการดังกล่าวสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายที่มุ่งคุ้มครองสิทธิของชุมชนในการอนุรักษ์ พื้นฟู และสืบสานศิลปะ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน (พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ, 2542) ในบริบทของชุมชนคริสตในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลอนลำอีสานจึงอาจทำหน้าที่เป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่ช่วยให้การนมัสการและการสื่อสารคำสอนทางศาสนาสอดคล้องกับวิถีชีวิตของผู้คนในท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาสภาพปัญหาเบื้องต้นของสมาชิกศูนย์การศึกษาคริสตจักรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ใน 5 จังหวัด ได้แก่ อุบลราชธานี อุตรธานี มหาสารคาม บุรีรัมย์ และร้อยเอ็ด พบว่าสมาชิกยังมีข้อจำกัดด้านการฟังเสียงแคน การขับร้องกลอนประยุกต์ การฟ้อนรำ และการแต่งกาย ซึ่งส่งผลให้การนำกลอนลำมาใช้ในกิจกรรมการรับใช้พระเจ้ายังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ดังนั้น การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมที่เหมาะสมกับบริบทของผู้เรียนและวัฒนธรรมท้องถิ่นจึงเป็นแนวทางสำคัญในการเสริมสร้างความสามารถดังกล่าว

ให้เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ หลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นยึดแนวคิดสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ทฤษฎีพหุปัญญาของ Gardner (1983) และทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom et al. (1956) โดยแนวคิดของ Gardner อธิบายว่ามนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้หลายด้าน ซึ่งสามารถพัฒนาได้แตกต่างกันตามลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล ส่วนแนวคิดของ Bloom มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นระบบทั้งด้านความรู้ เจตคติ และทักษะปฏิบัติ กรอบแนวคิดทั้งสองจึงมีความเหมาะสมต่อการออกแบบหลักสูตรฝึกอบรมที่มุ่งพัฒนาความสามารถด้านการฟัง การขับร้อง การพ้อนรำ และการแต่งกายควบคู่กัน

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการรำกลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสานสำหรับสมาชิกศูนย์การศึกษาคริสตจักรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำทักษะที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการนมัสการและกิจกรรมทางศาสนาได้อย่างเหมาะสม อันเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นควบคู่กับการพัฒนาศักยภาพของสมาชิกในชุมชนศาสนา

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาและความต้องการใช้กลอนลำนมัสการในกิจกรรมการรับใช้พระเจ้าด้วยหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการรำกลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน
2. เพื่อพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการรำกลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน
3. เพื่อศึกษาผลการใช้หลักสูตรและความพึงพอใจของหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการรำกลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน
  - 3.1 ผลการใช้หลักสูตรและความพึงพอใจของหลักสูตรฝึกอบรมประกอบด้วย 1) ความสามารถด้านการฟังเสียงแคน 2) ความสามารถด้านการขับร้องรำกลอนประยุกต์ 3) ความสามารถด้านการพ้อนรำ 4) ความสามารถด้านการแต่งกาย 5) ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม
  - 3.2 ประเมินผลหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการรำกลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาปัญหาและความต้องการ ผู้วิจัยได้ศึกษาปัญหาและความต้องการในการใช้กลอนลำนมัสการ ในกิจกรรมการรับใช้พระเจ้าของสมาชิกศูนย์การศึกษาคริสตจักรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งประกอบด้วย 5 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดอุดรธานี จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดบุรีรัมย์ และจังหวัดร้อยเอ็ด โดยประชากรที่ใช้ในการศึกษามีจำนวน 259 คน และกำหนดกลุ่มตัวอย่าง

จำนวน 65 คน ด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสอบถามเกี่ยวกับปัญหาและความต้องการ ซึ่งครอบคลุมเนื้อหา 4 ด้าน ได้แก่ (1) การฟังเสียงแคน (2) การขับร้องลำกลอนประยุกต์ (3) การฟ้อนรำ และ (4) การแต่งกาย ผู้วิจัยได้เผยแพร่แบบสอบถามผ่านแบบฟอร์มออนไลน์ เพื่อรวบรวมข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อสะท้อนระดับปัญหาและความต้องการของกลุ่มตัวอย่างอย่างเป็นระบบและชัดเจน (บุญชม ศรีสะอาด, 2560)

ระยะที่ 2 การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม ผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาปัญหาและความต้องการจากระยะที่ 1 มาใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนา หลักสูตรฝึกอบรมกลอนลำน้สการ โดยยึดแนวคิด ทฤษฎีพหุปัญญา (Multiple Intelligences) ของ Gardner (1983) และทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom et al. (1956) เป็นกรอบแนวคิดในการออกแบบหลักสูตร เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับศักยภาพและความแตกต่างของผู้เรียนหลักสูตรที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย 5 องค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผล 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตร 3) เนื้อหาสาระ 4) กิจกรรมการฝึกอบรม และ 5) การวัดและประเมินผล หลังจากจัดทำหลักสูตรเบื้องต้นแล้ว ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรดังกล่าวเสนอให้ ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) พิจารณาและประเมินในด้าน ความเหมาะสม ความเป็นไปได้ ความครบถ้วน ความคุ้มค่าของหลักสูตร จากนั้นผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรให้มีความสมบูรณ์และเหมาะสมก่อนนำไปทดลองใช้ในระยะต่อไป

ระยะที่ 3 การทดลองใช้หลักสูตร ผู้วิจัยได้นำหลักสูตรที่ผ่านการปรับปรุงแล้ว ไปทดลองใช้กับสมาชิกศูนย์การศึกษาคริสตจักรขอนแก่น อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น จำนวน 25 คน ซึ่งได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อประเมินประสิทธิภาพของหลักสูตรในการพัฒนาทักษะด้านกลอนลำน้สการ การฝึกอบรมจัดกิจกรรมเป็น 4 สถานีการเรียนรู้ ตามทักษะที่ต้องการพัฒนา ได้แก่ 1) การฟังเสียงแคน 2) การขับร้องลำกลอนประยุกต์ 3) การฟ้อนรำ และ 4) การแต่งกาย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย หลักสูตรฝึกอบรม แบบฝึกทักษะ แบบวัดความสามารถในแต่ละด้าน และแบบประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการฝึกอบรม จากนั้นผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และค่าร้อยละ (Percentage) เพื่อประเมินผลการพัฒนาทักษะ ระดับความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมการทดลองใช้หลักสูตรอย่างเป็นระบบ

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการลำกลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน สำหรับสมาชิกศูนย์การศึกษาคริสตจักรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุป

ผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาปัญหาและความต้องการใช้กลอนลำในกิจกรรมการรับใช้พระเจ้า ปัญหาที่พบคือ การใช้กลอนลำในกิจกรรมการรับใช้พระเจ้าอยู่ในระดับน้อย ($\bar{X} = 2.40$, S.D. = 0.89) โดยมีความสามารถด้านการฟังเสียงแคนมีปัญหา ($\bar{X} = 2.29$, S.D. = 0.92) ด้านความต้องการใช้กลอนลำในกิจกรรมการรับใช้พระเจ้า มีความต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.43$, S.D. = 0.57) โดยมีความต้องการด้านการขับร้องลำกลอนประยุกต์เป็นอันดับที่หนึ่งอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.29$, S.D. = 0.66)

2. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรม การตรวจสอบและยืนยันหลักสูตรฝึกอบรม 1) ผลการตรวจสอบและยืนยันหลักสูตรฝึกอบรมด้านความเหมาะสม อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.64) 2) ผลการตรวจสอบและยืนยันหลักสูตรฝึกอบรมด้านความเป็นไปได้ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.64) 3) ผลการตรวจสอบและยืนยันหลักสูตรฝึกอบรมด้านความครบถ้วนและสมบูรณ์ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.13$, S.D. = 0.67) และ 4) ผลการตรวจสอบและยืนยันหลักสูตรฝึกอบรมด้านความคุ้มค่า อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D. = 0.76)

3. การทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม จุดที่ควรปรับแก้คือ เพิ่มสื่อ PTT ที่แนะนำเสนอ ประกอบการฝึกอบรมตามองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรมและกิจกรรมการฝึกอบรม ควรแยกให้เป็นสถานีการฝึกแต่ละด้าน เพื่อไม่ให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสับสน

4. ผลการใช้หลักสูตรและความพึงพอใจ ต่อหลักสูตรฝึกอบรม 1) การฝึกอบรมกลุ่มเป้าหมายซึ่งเป็นสมาชิกศูนย์การศึกษาคริสตจักรขอนแก่น กิจกรรมการฝึกอบรมตามองค์ประกอบของหลักสูตรฝึกอบรม เป็นไปตามเป้าหมายที่วางไว้ทุกองค์ประกอบ เพราะมีการปรับแก้จุดอ่อนในขั้นทดลองใช้หลักสูตรฝึกอบรม 2) ความสามารถด้านการฟังเสียงแคนอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.80$, S.D. = 0.74) 3) ความสามารถด้านการขับร้องลำกลอนประยุกต์อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.63) 4) ความสามารถด้านการพ้อนรำอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$, S.D. = 0.53) 5) ความสามารถด้านการแต่งกายอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.94$, S.D. = 0.54) และ 6) ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.00$, S.D. = 0.65) (7) ผลการประเมินหลักสูตรฝึกอบรมของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$, S.D. = 0.50)

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการลำกลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน สำหรับสมาชิกศูนย์การศึกษาคริสตจักรภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการล่ากลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน พบว่า สมาชิกศูนย์การศึกษาคริสตจักรภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความต้องการใช้กลอนลำในกิจกรรมการรับใช้พระเจ้าอยู่ในระดับมาก ผู้วิจัยจึงออกแบบหลักสูตรโดยยึดสภาพปัญหาและความต้องการของชุมชนเป็นฐานสำคัญ สอดคล้องกับแนวคิดของ Beauchamp (1975) ที่กล่าวว่า ชุมชนแต่ละแห่งมีบริบท ปัญหา และความต้องการที่แตกต่างกัน ดังนั้นท้องถิ่นจึงควรมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับบริบทของตนเอง นอกจากนี้ มารุต พัฒนาผล (2567) ยังกล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรจำเป็นต้องศึกษาสภาพสังคมและบริบททางวัฒนธรรมประกอบการพิจารณา เนื่องจากสังคมไทยมีความหลากหลายด้านเชื้อชาติ ค่านิยม วิถีชีวิต การออกแบบหลักสูตรที่สอดคล้องกับบริบทดังกล่าวจึงช่วยให้การจัดการเรียนรู้มีความเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อผู้เรียนอย่างแท้จริง

หลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นตามแนวคิดการพัฒนาหลักสูตรของ Tyler (1949) ซึ่งให้ความสำคัญกับการกำหนดองค์ประกอบของหลักสูตรอย่างเป็นระบบ โดยกำหนดองค์ประกอบสำคัญของหลักสูตรฝึกอบรมไว้ 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) หลักการและเหตุผลของหลักสูตรฝึกอบรม การพัฒนาความรู้ ความสามารถ และทักษะของผู้เข้ารับการฝึกอบรมให้สามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติจริงได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (พ.ศ. 2545 และ พ.ศ. 2553) หมวด 4 แนวทางการจัดการศึกษา ที่กำหนดให้การจัดทำสาระของหลักสูตรควรคำนึงถึงสภาพปัญหาของชุมชน สังคม และภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งพัฒนาให้สอดคล้องกับคุณลักษณะความสนใจ และความต้องการของผู้เรียน 2) จุดมุ่งหมายของหลักสูตรฝึกอบรม การพัฒนาให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถในการล่ากลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นพื้นฐานในการประกอบอาชีพ ทั้งในลักษณะอาชีพเสริมหรืออาชีพหลักในอนาคต แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2551 ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2560 ในสาระการเรียนรู้ที่ 4 การงานอาชีพ ซึ่งมุ่งพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อการประกอบอาชีพ ส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการทำงาน และเห็นคุณค่าของการประกอบอาชีพสุจริต 3) เนื้อหาสาระของหลักสูตรฝึกอบรม เนื้อหาของหลักสูตรในการถ่ายทอดองค์ความรู้และทักษะเฉพาะด้านเกี่ยวกับการล่ากลอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน โดยคำนึงถึงรูปแบบ ระเบียบ และแบบแผนของศิลปะการแสดงพื้นบ้าน เพื่อให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถนำความรู้ไปใช้ในการปฏิบัติจริงและต่อยอดเป็นอาชีพได้ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับเนื้อหาเฉพาะทาง (Smith, Stanley & Shores, 1950) ระบุว่า เนื้อหาของหลักสูตรควรมีความเชื่อมโยงกับบริบทการดำรงชีวิตและอาชีพของคนในท้องถิ่น และยังสอดคล้องกับแนวคิดของสิทธิพล อัจฉินทร์ (2564) ที่กล่าวว่า การพัฒนาหลักสูตรควรเป็นแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ตอบสนองต่อสภาพปัญหา ความต้องการของชุมชน และภูมิปัญญาท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อผู้เรียน 4) กิจกรรมการฝึกอบรมของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนรู้ในหลักสูตรเน้นการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง

เพื่อพัฒนาความสามารถของผู้เข้ารับการฝึกอบรมใน 4 ด้าน ได้แก่ การฟังเสียงแคน การขับร้องลำกลอน ประยุกต์ การฟ้อนรำ และการแต่งกาย ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการแสดงหมอลำอีสาน การออกแบบ กิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นการลงมือปฏิบัติจริง (Learning by Doing) โดย มนัสนยา สายชู (2563) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตาม ขั้นตอนที่กำหนด จะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจ เกิดทักษะ และสามารถนำความรู้ไปใช้ได้อย่างยั่งยืน และ 5) การวัดและประเมินผลของหลักสูตรฝึกอบรม การประเมินผลหลักสูตรดำเนินการตามแนวคิดของ Kirkpatrick (1987) ซึ่งเน้นการประเมินผลการฝึกอบรมในหลายมิติ ได้แก่ ปฏิบัติการของผู้เรียนต่อกิจกรรม การฝึกอบรม การเรียนรู้ที่เกิดขึ้น พฤติกรรมการปฏิบัติ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจากการฝึกอบรม แนวทาง ดังกล่าวสอดคล้องกับการประเมินผลตามสภาพจริง และสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกำหนดให้การประเมินผลการเรียนรู้พิจารณาจากพัฒนาการของผู้เรียน พฤติกรรมการเรียนรู้ และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของศศิธร บัวทอง (2560) ที่กล่าวว่า การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ควรเป็นการประเมินตามสภาพจริง เพื่อสะท้อนศักยภาพของผู้เรียนอย่างรอบด้าน

2. ผลการพัฒนาความสามารถของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความสามารถในทุกด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) ความสามารถด้านการฟังเสียงแคน 2) ความสามารถด้านการขับร้องลำกลอนประยุกต์ 3) ความสามารถด้านการฟ้อนรำ และ 4) ความสามารถด้านการแต่งกาย ซึ่งสามารถอธิบายได้ตามกรอบแนวคิดทฤษฎีพหุปัญญาของ Howard Gardner (1983) ซึ่งระบุว่ามนุษย์ มีศักยภาพด้านสติปัญญาที่หลากหลาย โดยเฉพาะปัญญาด้านดนตรีและการเคลื่อนไหวทางร่างกาย ที่สามารถพัฒนาได้ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสมและหลากหลาย และยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของ Bloom และคณะ (1956) ในด้านทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) ที่เน้นการพัฒนาทักษะผ่านการฝึกปฏิบัติอย่างเป็นลำดับขั้น จึงส่งผลให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมสามารถพัฒนาทักษะการลำ กลอนประยุกต์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3. ผลการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม พบว่า ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีความพึงพอใจต่อหลักสูตรอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจากเนื้อหาสาระและกิจกรรมการฝึกอบรมมีความสอดคล้อง กับความต้องการและความสนใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม อีกทั้งกิจกรรมการเรียนรู้ยังเชื่อมโยงกับ ประสบการณ์ชีวิตจริงและวัฒนธรรมท้องถิ่นของผู้เรียน ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกร่วมและเห็นคุณค่าของการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดของกลิต บัญญา (2566) ที่กล่าวว่า หากกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ผู้เรียนจะมีแรงจูงใจและความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ในระดับสูง นอกจากนี้ กระบวนการฝึกอบรมยังสอดคล้องกับแนวคิด การเรียนรู้แบบนำตนเอง (Self-Leadership) ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องผลการวิจัยครั้งนี้

แสดงให้เห็นว่าหลักสูตรฝึกอบรมที่พัฒนาขึ้นมีความเหมาะสมทั้งด้านโครงสร้าง เนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ และการประเมินผล อีกทั้งยังสามารถพัฒนาความสามารถของผู้เข้ารับการศึกษาและสร้างความพึงพอใจต่อการเรียนรู้ได้ในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงประสิทธิภาพของหลักสูตรในการบูรณาการภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านวัฒนธรรมหมอลำอีสานเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ในบริบทของชุมชนศาสนาได้อย่างเหมาะสมและเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนในระยะยาว

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถาบันการศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนหน่วยงานด้านการศึกษานอกระบบ และองค์กรชุมชน สามารถนำหลักสูตรฝึกอบรมนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่ออนุรักษ์ สืบสาน และส่งเสริมวัฒนธรรมหมอลำอีสานในบริบทการเรียนรู้ร่วมสมัย

1.2 ศูนย์การศึกษาคริสตจักรหรือองค์กรทางศาสนาที่มีบริบทใกล้เคียงกัน สามารถใช้หลักสูตรนี้เป็นแนวทางในการพัฒนาทักษะทางวัฒนธรรมและการนมัสการของสมาชิกให้สอดคล้องกับอัตลักษณ์ท้องถิ่น

1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการพัฒนาหลักสูตรลักษณะนี้อย่างต่อเนื่อง เพื่อขยายผลสู่การอบรม การเรียนการสอน และกิจกรรมเผยแพร่วัฒนธรรมในระดับชุมชน

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมลักษณะเดียวกันในบริบทของกลุ่มอายุหรือกลุ่มศาสนาอื่น

2.2 ควรศึกษาผลระยะยาวของการใช้หลักสูตรต่อการนำทักษะไปใช้จริงในกิจกรรม

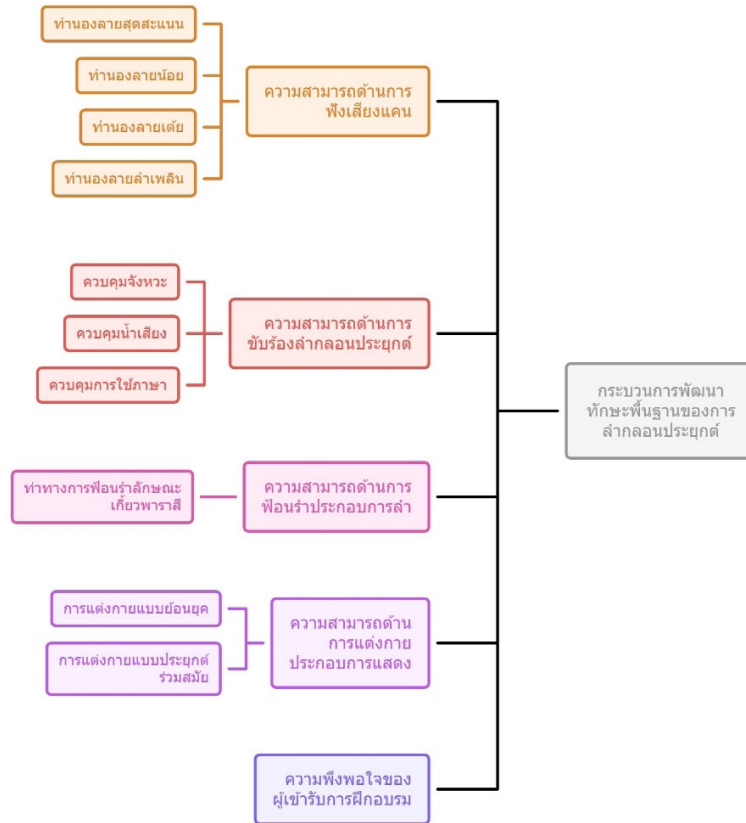
2.3 ควรพัฒนาหลักสูตรในรูปแบบสื่อดิจิทัลหรือการเรียนรู้แบบผสมผสาน เพื่อเพิ่มโอกาสการเข้าถึงและการใช้ประโยชน์ในวงกว้าง

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมเพื่อส่งเสริมความสามารถในการล่าถอนประยุกต์ตามวัฒนธรรมหมอลำอีสาน ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลจากการศึกษาปัญหาและความต้องการของผู้เรียน การออกแบบและพัฒนาหลักสูตร รวมทั้งผลการทดลองใช้หลักสูตร จนนำไปสู่การสรุปองค์ความรู้ใหม่เกี่ยวกับ กระบวนการพัฒนาทักษะพื้นฐานของการล่าถอนประยุกต์ในระยะเริ่มต้น ซึ่งสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพของผู้เรียนหรือผู้สนใจในศิลปวัฒนธรรมหมอลำอีสานได้อย่างเป็นระบบองค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนาความสามารถในการล่าถอนประยุกต์

ควรเริ่มต้นจากการฝึกทักษะพื้นฐาน 4 ด้านสำคัญ ซึ่งเป็นองค์ประกอบหลักของศิลปะการแสดงหมอลำ ได้แก่ 1) ความสามารถด้านการฟังเสียงแคน ผู้เรียนควรมีทักษะในการรับรู้และแยกแยะทำนองพื้นฐานของแคน ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีหลักที่กำหนดจังหวะและอารมณ์ของการลำกลอน โดยการฝึกฟังทำนองสำคัญ 4 ทำนอง ได้แก่ ทำนองลายสุดสะแนน ทำนองลายน้อย ทำนองลายเตี้ย และทำนองลาลำเพลิน การฝึกทักษะด้านการฟังจะช่วยให้ผู้เรียนสามารถเข้าใจโครงสร้างจังหวะ ทำนอง และสามารถเชื่อมโยงกับการขับร้องได้อย่างถูกต้อง 2) ความสามารถด้านการขับร้องลำกลอนประยุกต์ การฝึกขับร้องลำกลอนประยุกต์ ควรดำเนินควบคู่กับการฝึกฟังเสียงแคน โดยใช้ทำนองพื้นฐานทั้ง 4 ทำนอง ได้แก่ ทำนองลายสุดสะแนน ทำนองลายน้อย ทำนองลายเตี้ย และทำนองลาลำเพลิน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถควบคุมจังหวะ น้ำเสียง และการใช้ภาษาในการลำได้อย่างเหมาะสม ซึ่งถือเป็นทักษะสำคัญของการเป็นหมอลำในระยะเริ่มต้น 3) ความสามารถด้านการฟ้อนรำประกอบการลำ การแสดงหมอลำไม่ได้เป็นเพียงการขับร้องเท่านั้น แต่ยังประกอบด้วยท่าทางการเคลื่อนไหวที่สะท้อนอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม โดยการฝึกฟ้อนรำในระยะเริ่มต้นเน้น ท่าทางการฟ้อนรำลักษณะเกี่ยวพาราสี ซึ่งเป็นรูปแบบการเคลื่อนไหวที่พบได้ทั่วไปในการแสดงหมอลำและช่วยเสริมอารมณ์ของการแสดงให้มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น และ 4) ความสามารถด้านการแต่งกายประกอบการแสดง การแต่งกายถือเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ช่วยสะท้อนเอกลักษณ์ของศิลปะหมอลำอีสาน โดยรูปแบบการแต่งกายที่ใช้ในการฝึกประกอบด้วย การแต่งกายแบบย้อนยุคตามแบบแผนดั้งเดิม และ การแต่งกายแบบประยุกต์ร่วมสมัย เพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจทั้งรูปแบบดั้งเดิมและสามารถปรับใช้ให้สอดคล้องกับบริบทการแสดงในปัจจุบัน นอกจากนี้ ผลการวิจัยยังสะท้อนให้เห็นว่า ความพึงพอใจของผู้เข้ารับการฝึกอบรม เป็นอีกปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมการเรียนรู้ เนื่องจากกิจกรรมการฝึกอบรมมีความสอดคล้องกับความสนใจ ประสบการณ์ และบริบททางวัฒนธรรมของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดแรงจูงใจและมีความตั้งใจในการฝึกปฏิบัติมากขึ้น ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

บุญชม ศรีสะอาด. (2560). *การวิจัยเบื้องต้น*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. (19 สิงหาคม 2542). *ราชกิจจานุเบกษา*, เล่ม 116 ตอนที่ 74 ก.

มนันยา สายชู. (2563). *การจัดการเรียนรู้โดยเน้นการปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏ.

มัชรินทร์ ล้ำจุมจัง. (2564). *พินหัตถกรรมวีธีสาน: การศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นงานหัตถกรรมเครื่องจักสาน*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

มารุต พัฒนาผล. (2567). *การพัฒนาหลักสูตร: แนวคิดและกระบวนการ*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สลิต บุญนาค. (2566). *จิตวิทยาการเรียนรู้สำหรับครู*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

- ศศิธร บัวทอง. (2560). *การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สิทธิพล อาจอินทร์. (2564). *การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนรู้*. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Beauchamp, G. A. (1975). *Curriculum theory*. (4th ed.). Wilmette, IL: The Kagg Press.
- Bloom, B. S., Engelhart, M. D., Furst, E. J., Hill, W. H., & Krathwohl, D. R. (1956). *Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook I: Cognitive domain*. New York: David McKay.
- Gardner, H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
- Smith, B. O., Stanley, W. O., & Shores, J. H. (1950). *Fundamentals of curriculum development*. New York: World Book Company.
- Tyler, R. W. (1949). *Basic principles of curriculum and instruction*. Chicago: University of Chicago Press.